

válósága nyíltan állást foglalt, rámutatván a törvénytervezet igazságtalanságára. Többek között Bartók Béla, Darvas József, Kodály Zoltán, Móricz Zsigmond, Szakasits Árpád emelte föl a szavát hangosan és erélyesen. Tiltakozó memorandumokban emlékeztették a kormányt, hogy a polgárok jogainak és a polgári szabadságjogoknak a védelmét, így a polgárok egyenlőségének elvét az alkotmány írja elő, és éppen ezért különb Magyarország sok más európai országnál. Emlékeztettek és figyelmeztettek, hogy ha ebből a szemérmetlenül diszkriminatív javaslatból törvény lesz, akkor erre „valamikor minden magyarnak szégyenkezve kell gondolnia”¹⁰.

A zsidóságnak és liberális barátaiknak akadt néhány támogatója az országgyűlésben. Az alsóházban a Liberális és a Szociáldemokrata Párt néhány képviselője volt a törvényjavaslat ellen. A legnyíltabban és a leghatározottabban a zsidó képviselők, például Vázsonyi János és dr. Fábíán Béla. Feltűnő heveséssel bélyegezték meg a tervezetet a szociáldemokraták.¹¹ A felsőházban Láng Lajos, Prónay György és Sigray Antal vezette a harcot ellene. Ők is, akárcsak képviselőházbeli harcostársaik, egyetemleges erkölcsi alapelvekre hivatkoztak, a szabadságra, az igazságra, az egyenlőségre, felidéztek a zsidóság történelmi érdemeit Magyarország előrehaladásában, de mindez falra hányt borsó volt. Bátor csatározásuk nem változtatott a dolgok menetén, s a törvényjavaslat, amely az idők szellemét tükrözte, mindkét házban elsőprő többséggel ment keresztül.

A zsidóság és liberális pártfogóik ügye végképp elveszett, amikor a keresztény egyházak képviselői a törvényjavaslat mellé álltak. Május második felében (ekkor már Imrédy váltotta föl Darányit a miniszterelnöki székben) a felsőház vitájában a különböző keresztény felekezetek vezetői és a zsidóság sok „barátja” olyan értelemben szólalt fel, hogy ha elfogadják a törvényt, akkor ezzel „elejét veszik a zsidókérdés további kiéleződésének, és kihúzzák a talajt az antiszemitizmus alól”. Általában csupán apróbb-cseprőbb módosításokat kívántak, például a kikeresztelkedettek érdekében, vagy hogy a tervezet bizonyos pontjainak esetleg félreérthető szövegezését tegyék egyértelművé. Raffay Sándor például, az evangélikus (lutheránus) egyház püspöke május 24-i felszólalásában nyomatékkal hangsúlyozta, hogy zsidótörvényre szükség van. Úgy tett, mintha fogalma sem lett volna arról, hogy mi az antiszemitizmus és milyen forrásokból ered, s arról beszélt meglehetősen képmutatással, hogy egy ilyen törvény elfogadásától csak akkor lehetne eltekinteni, ha a zsidók megváltoztatnák módszereiket és eddigi magatartásukat. Mindössze egyetlen módosító indítványt tett, nevezetesen, hogy a törvény előírásai ne vonatkozzanak azokra, akik 1919. augusztus 31-e előtt kikeresztelkedtek, s ne hagyják